

Res Balticae 6, 2000, pp. 175-193.

EDIZIONI LITUANE NELLA BIBLIOTECA
DEL TALMUD TORAH DI LIVORNO: VILNIUS

ALESSANDRO CATASTINI

Pisa

Nel 1910 C. Bernheimer poteva constatare lo stato di abbandono e cattive condizioni in cui versava il patrimonio librario del Talmud Torah di Livorno: dopo due anni di lavoro continuo, lo studioso rimise in ordine i volumi¹ e ne redasse un catalogo parziale che vide la luce l'anno seguente,² stimando che il numero totale dei volumi arrivasse approssimativamente alle tremila unità.³

Bernheimer individuò tre fondi principali. Il più antico risaliva al XVII sec. e raccoglieva, tra i libri presenti nella biblioteca, la maggior parte di quelli stampati nel XVI sec. a Costantinopoli, Salonicco e altre città del Levante, nonché un certo numero di volumi stampati in Italia (Mantova, Bologna, Ferrara, Sabbioneta, Venezia, ecc.).⁴ Questo fondo era stato inoltre accresciuto dai volumi appartenuti al rabbino cabbalista Josef Ergas.⁵

Bernheimer afferma di non aver reperito se non pochissime notizie riguardanti la biblioteca fino agli inizi del XIX: suggerisce tuttavia che dovettero esservi state donazioni ulteriori, dal momento che essa rivelava un aumento del suo patrimonio librario. Bernheimer segnala poi il secondo dei fondi principali, quello di libri che recavano sopra il titolo la scritta 'רח"ם ארחמנו נאם ה' (*Geremia* 31:29).

A seguito di ricerche d'archivio, fu possibile stabilire che la scritta indicava l'appartenenza alla biblioteca di Rafael Chayyim Monselles

¹ C. Bernheimer, "La Bibliothèque du Talmud Torah de Livourne", *REJ* 65 (1913), pp. 301-09: 301.

² Id., *Catalogue des manuscrits et livres rares hébraïques de la Bibliothèque de Livourne*, Livourne 1915.

³ Bernheimer, *Catalogue*, p. VI; in precedenza, si era parlato di circa quattromila unità: Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 304.

⁴ Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 302; Id., *Catalogue*, p. V.

⁵ Ibid.

(Monselice; 1761-1806);⁶ i libri, che erano tra i più rari dell'intero patrimonio, furono venduti alla comunità dalla vedova del loro proprietario nel 1806.⁷ Monselles, pare, fu erudito tenuto in grande stima dai rabbini di Livorno ed ebbe contatti con Azulai.⁸ Nel contempo, venivano gradatamente ad aggiungersi alla biblioteca del Talmud Torah i libri donati dal rabbino Israel Costa, libri pubblicati dalla sua stamperia;⁹ altre donazioni sono a nome di Angelica Aghib e Castelnuovo.¹⁰

Il terzo fondo principale, sempre secondo la suddivisione di Bernheimer, è quello costituito dalla collezione di Ismael Mondolfi, donata nel 1909 dal figlio di questi, Rodolfo.¹¹

La biblioteca è stata di recente oggetto di studi che hanno visto la realizzazione di un catalogo dei manoscritti e uno delle cinquecentine ivi conservati, a cura rispettivamente di M. Perani¹² e A. Piattelli.¹³ Attualmente, il numero totale dei libri è stato stimato intorno alle cinquemila unità.¹⁴ Piattelli ha osservato che «potremmo definire la raccolta libraria livornese come "una classica biblioteca di Comunità sefardita d'Italia"». ¹⁵ D'altro lato, i luoghi di edizione di gran parte

⁶ Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 302-03; Id., *Catalogue*, p. V.

⁷ Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 303.

⁸ Ibid.

⁹ Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 303; Id., *Catalogue*, p. V.

¹⁰ Bernheimer, *Catalogue*, p. V.

¹¹ Bernheimer, "La Bibliothèque", p. 303; Id., *Catalogue*, p. V. Bernheimer fornisce inoltre informazioni più dettagliate sulle acquisizioni: cfr. in proposito anche A. Piattelli, *Edizioni ebraiche del XVI secolo nella biblioteca del Talmud Torà di Livorno*, Livorno 1992, pp. 13-18 e M. Perani, *I manoscritti della Biblioteca del Talmud Torah di Livorno*, 1997, pp. 11-13. Purtroppo, i documenti d'archivio sul Talmud Torah sono andati persi durante la Seconda Guerra Mondiale (Piattelli, *Edizioni ebraiche*, p. 21, n. 11).

¹² Perani, *I manoscritti della Biblioteca del Talmud Torah*.

¹³ Piattelli, *Edizioni ebraiche*.

¹⁴ Piattelli, *Edizioni ebraiche*, p. 18; a seguito della Seconda Guerra Mondiale, la biblioteca ha subito un notevole degrado (cfr. *ibid.*, p. 17).

¹⁵ Piattelli, *Edizioni ebraiche*, p. 18: «potremmo definire la raccolta libraria livornese come "una classica biblioteca di Comunità sefardita d'Italia", dove certamente sono ben rappresentate le materie dello scibile ebraico: Bib-

dei libri sono di provenienza ashkenazita. Tra i libri di questo gruppo, è possibile isolare un nucleo di edizioni lituane: chi scrive ha potuto visionarle nell'ambito del lavoro di catalogazione dell'intero patrimonio librario. Il lavoro è ancora *in fieri* e di conseguenza non è da escludere che ulteriori dati in questo senso potranno essere registrati. In questa prima parte della presente ricerca, si provvederà a segnalare i libri stampati a Vilnius sinora individuati.¹⁶

L'attività della tipografia ebraica a Vilnius fu di non poca rilevanza:¹⁷ si segnala anzitutto la famiglia Romm, sulla quale ci dilungheremo tra breve; quindi, Abraham Zevi Rosenkranz e suo fratello Menachem Schriftsetzer, entrambi già tipografi dei Romm e poi messisi in proprio nel 1863 arrivando a incorporare la casa editrice Samuel

bia, Esegesi, *Mišnâ*, *Talmûd*, *Midraš*, pensiero, filosofia, mistica, *Halakhâ*, liturgia, grammatica ebraica ed aramaica (e l'elenco si potrebbe allungare), ma in cui le caratteristiche peculiari di "biblioteca sefardita" sono oltremodo evidenti: in essa abbondano i testi fondamentali della mistica ebraica, vi sono svariati commentari anch'essi di ispirazione mistica, molteplici responsi giuridici di autori sefarditi e i testi liturgici di rito spagnolo.»

¹⁶ Mi riesce gradito ringraziare, per la loro disponibilità, la prof.ssa Paola Jarach Bedarida - vicesindaco, già presidente della Comunità Ebraica di Livorno - e il rabbino capo Isidoro Kahn.

¹⁷ Per le notizie che seguono rimando alle seguenti voci enciclopediche e alla bibliografia ivi riportata: J. Jacobs, "Typography" in *The Jewish Encyclopedia*, XII, New York - London 1907, pp. 295-335: 322-23; Id., "Wilna - Typography", *ibid.*, pp. 530-31; P. Wiernik, "Romm", in *Ibid.*, X, p. 467; Id., "Grodno - Typography", in *Ibid.*, VI, p. 94; I.O. Lehman, "Vilna - Hebrew Printing", in *Encyclopaedia Judaica*, CD-ROM Edition, © Judaica Multimedia (Israel) Ltd.; Y. Slutsky, "Romm", *ibid.* Cfr. inoltre A. Navickienė, J. Zmroczek, "The Collection of Old Lithuanian Books at the British Library: Highlights from the Lithuanian-Language Collection and the Collection of Imprints from the Grand Duchy of Lithuania", in *Мартинас Мажвидас и духовная культура Великого княжества Литовского XVI века, Вильнюс - Москва* 1999, pp. 194-214: 207-209 (Zmroczek, "Hebrew Printing in Vilnius" e "20th-century Lithuanian-Language Collections and the Scope for Further Research"). Su Vilnius, cfr. tra l'altro "Jews in Lithuania", <http://litvakai.mch.mii.lt/authors.htm> (controllato da chi scrive il 27-06-2000).

Joseph Fuenn nel 1893. Nel 1920, l'impresa fu rilevata da A.L. Shalkowitz (Ben Avigdor). Altra attività minore, tuttavia da segnalare, fu quella di Boris Kletzkin (m. 1938).

Una storia ricca contrassegna l'attività della famiglia Romm. Baruch ben Joseph Romm (m. 1803) ottenne il permesso di aprire una stamperia a Grodno nel 1789 e un'altra a Vilnius nel 1799. L'attività fu continuata da suo figlio, Menachem Mannes Romm (m. 1841). Dopo un incendio degli stabilimenti nel 1841, la casa editrice fu retta da Joseph Reuben Romm e da suo figlio David fino al 1862. Alla loro morte, seguì la conduzione da parte della vedova di David, Deborah (m. 1903), coadiuvata dai suoi due cognati: da qui la nota dicitura «Stamperia della vedova e dei Fratelli Romm». Alla morte di Deborah non fece seguito, da parte degli eredi, un interesse nella conduzione dell'impresa, che fu quindi mandata avanti dallo scrittore S.Sh. Feiginsohn, già direttore letterario della casa editrice. La direzione di Feiginsohn continuò anche dopo che la casa passò a B.D. Guenzburg nel 1910 e poi a N. Gordon e a Ch. Cohen. Nel 1940, il regime sovietico confiscò l'industria reimpiegandola come casa editrice russo-lituana.

Per avere un'idea della produzione libraria ebraica a Vilnius basta scorrere la lista, stilata da J. Benjakob,¹⁸ delle pubblicazioni apparse tra il 1847 e il 1857: si tratta di 460 titoli.

Di seguito, sono elencati i libri stampati a Vilnius sinora individuati nella Biblioteca del Talmud 'Torah di Livorno. Dato il carattere essenzialmente provvisorio e informativo dell'elenco, ci si è limitati alla citazione del titolo - in ebraico, con sommaria trascrizione - con alcune notizie sull'opera. Ove questa risulti elencata in *The Bibliography of the Hebrew Book 1473-1960*,¹⁹ ne viene riportato il numero

¹⁸ "Hebräische Drucke zu Wilna seit 1847", Hebraeische Bibliographie 4/20 (1861), pp. 50-51; 4/23 (1861), pp. 126-28; 4/24 (1861), pp. 153-55; 5/26 (1862), p. 55.

¹⁹ *The Bibliography of the Hebrew Book 1473-1960. A Bibliography of All Printed Hebrew Language Books before 1960*, Published by EPI & The Institute for Hebrew Bibliography, Jerusalem, Israel © EPI (Electronic Publishing International) Ltd. & The Institute for Hebrew Bibliography (Software by C.D.I. Systems Ltd 1992, Using CDIS [CD-Rom Information Systems]).

d'ordine preceduto dalla sigla BHB. L'intestazione che precede la citazione di ogni singola opera contiene, tra parentesi quadre, l'attuale segnatura provvisoria del libro.

1. Benjacob [A.XXVIII.4]

בן-יעקב, יצחק אייזיק בן יעקב
אוצר הספרים. ספר ערוך לתכונת ספרי ישראל נדפסים וכתבי יד כסדר
אי"ב יגיעו למספר שבעה אלף. ווילנא: דפוס האלמנה והאחים ראם,
תר"ם - 1880

Ben Ya'aqov, Isaac Eizik
*'Ozar ha-sefarim. Sefer 'aruk le-tekûnat sifrê Yiśra'el nidpasîm we-
kitvê yad ke-seder "'b yegî'ô le-mispar šiv'ah 'eśer 'elef (17,000).
Wilna: Vedova e fratelli Romm, 1880*

[Etichetta: Pie Scuole Israelitiche di Livorno - Biblioteca Costa -
Armadio L - Palco 6 - N. 3054]

Ragguagli in altre lingue:
*'Ozar Ha-Sepharim (Büchersatz). Thesaurus librorum Hebraico-
rum tam impressorum quam manu scriptorum. Bibliographie der
gesamnten Literatur mit Einschluss der Handschriften (bis 1863).
Nach den Titeln alphabetisch geordnet [herausgegeben von Sohne
Jacob Benjacob]. Wilna: Witwe u. Gebrüder Romm, 1880*

ОЦАРЬ ГАСЕФАРИМЪ т.е. Библиографическій Лексиконъ
всеобщей еврейской письменности со включениемъ рукописей.
Составилъ И.А. Бенякобъ. 1880.

[pag. 2:]

Дозволено цензурою. 7 Марта 1880 г. Бильна.
БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулочъ дома N° 327 и 328. 1880.

[Si tratta dell'opera maggiore di Benjacob (1801-1863); ha avuto una ristampa a New York nel 1965]

2. Berliner [A.XVII.23]

מקיצי נרדמים (A. Berliner)
 קבץ על יד והוא ספר האסף כולל דברים עתיקים נעתיקים מתוך כתבי יד יוצא לאור בפעם ראשונה על ידי חברת מקיצי נרדמים. שנת שניה
 Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. / Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1885 [anno primo della pubblicazione] Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

Meqîsê Nirdamîm (A. Berliner)
Qoveş 'al yad we-hû' sefer ha-'asîf kôlel devarîm 'atîqîm ne 'tîqîm mittôk kitvê yad yôşê' le-'ôr be-pa'am ri'sônah 'al yadê hevrat Meqîsê Nirdamîm. Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. - Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1885 [anno primo della pubblicazione]. Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

Frontespizio tedesco:
Sammelband kleiner Beiträge aus Handschriften, mitgeteilt von Steinschneider, Berliner, Mortara, und S. Sachs Jahrgang II. (1885/5645). Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. - Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1885 [anno primo della pubblicazione]. Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

Sommario del numero:

- M. Steinschneider, מורה מקום המורה, pp. 1-32
- מליצת אמרי נועם ונור ישראל, pp. 33-43
- אגרת התשובה, יצחק לאטיף, pp. 45-70
- שיערי עץ חיים, בנימן בר אברהם הרופא, pp. 71-74
- תוספתות על פירוש ראבי"ע ז"ל, pp. 75-98
- צבי מורה הי"א, פראנסיס, pp. 99-120
- צבי מורה הי"ב, פראנסיס, pp. 121-128
- Id., " " , pp. 129-131
- Id., ספור שתי צבי, pp. 133-136

- Sh. Sachs, חסד לאברהם, pp. 137-148

[Rivista "Qoveş 'al yad", dedicata alla pubblicazione di brevi manoscritti e documenti ebraici relativi alla letteratura ebraica medievale. La rivista è organo della associazione Meqîsê Nirdamîm, fondata nel 1862 a Lyck da E.L. Silbermann. Dopo un decennio di inattività, l'attività dell'associazione fu ripresa a Berlino nel 1885 a opera di A. Berliner (1833-1915), A. Harkavi (1835-1919) e alcuni altri. Da questo momento ebbe inizio la serie di "Qoveş 'al yad". Attualmente, i Meqîsê Nirdamîm hanno sede in Gerusalemme]

3. Berliner [A.XVII.8]

מקיצי נרדמים (A. Berliner)
 קבץ על יד והוא ספר האסף כולל דברים עתיקים נעתיקים מתוך כתבי יד יוצא לאור בפעם ראשונה על ידי חברת מקיצי נרדמים. שנת שניה
 Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. - Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1886 [anno secondo della pubblicazione]. Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

Meqîsê Nirdamîm (A. Berliner)
Qoveş 'al yad we-hû' sefer ha-'asîf kôlel devarîm 'atîqîm ne 'tîqîm mittôk kitvê yad yôşê' le-'ôr be-pa'am ri'sônah 'al yadê hevrat Meqîsê Nirdamîm. Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1886 [anno secondo della pubblicazione]. Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

[Etichetta: Pie Scuole Israelitiche di Livorno – Biblioteca Ergas – Armadio G – Palco 8 – N. 2073]

Frontespizio tedesco:
Sammelband kleiner Beiträge aus Handschriften, mitgeteilt von Lévy, Kaufmann, Epstein, Halberstam, Reifman und Steinschneider. Jahrgang II. (1886/5646). Berlin: J. Kauffmann in Frankfurt a.M. - Witwe u. Gebrüder Romm in Wilna, 1886 [anno secondo della pub-

blicazione]. Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM (Dr. A. Berliner)

Sommario del numero:

- I. Lévy, ולדות אלכסנדר (הקדמת המוציא לאור), pp. V-XVI
- Id., " " " " " " , pp. 1-82
- D. Kaufmann, חי בן מקיץ (פתח דבר), pp. I-VII
- Id., " " " " " " , pp. 1-30
- A. Epstein, נספחים: הגהות לפירוש ספר יצירה לר"י דוד ברצלוני, pp. 1-9
- D. Kaufmann, " " " " " " pp. 9-12
- שוח"ה, " " " " " " pp. 13-17
- I. Reifmann, הערות לאגרות התשובה להחכם לאטיף, p. 18
- M. Steinschneider, נוספות למורה מקום הצורה, pp. 1-16

[Cfr. precedente]

4. Bibbia [A.XXIV.16]

מקראות גדולות. ספר ויקרא מן חמשה חומשי תורה עם שנים ושלושים מעלות ופירושים ה"י. דפוס האלמנה והאחים ראם, תרנ"ט - 1899

Miqra'ot gedôlôt. Sefer Wayyiqra' [Levitico] min Hamišah hūmmešê Tôrah 'im šenayim ū-šelošim ma'alôt ū-firūšim h'. Wilna: Vedova e fratelli Romm, 1899

5. Danzig [C.VI.9]

דאנציג, אברהם בן יחיאל מיכל
ספר חכמת אדם ... בינת אדם ... בהוספות רבות בכל הלכה והלכה ...
נדפס פעם שני. ווילנא והוראדנא: דפוס השותפים מנחם מן בן ברוך

1828 - [ראם] ושמחה זימל בן מנחם נחום [טיפוגראף], תקפ"ח - 1828
BHB 090046

Danzig, Avraham ben Yechiel Mical
Sefer ḥokmat 'Adam hū' ḥeleq ri'šôn min Yôreh de'ah . . . we-ôd lô ḥeleq šenî yekônah bînat 'Adam . . . Wilna e Grodno: Menachem Man ben Baruch [Romm], Simcha Zimel, 1828

Ragguagli in altre lingue:

CHOCHMAT ADAM. W Wilnie i Grodnie, w Drukarni Zymela i Manesa, 1828.

[pag. 2:]

Dozwala się przedrukować: Wilno dnia 15 Września 1827 roku.

Censor W. Tugendhold.

[Opera in due parti curata da Israel ben Eliezer Ginzburg. L'autore (1748-1820) offre una raccolta di discussioni normative prendendo spunto dalla sezione "Yoreh De'ah" dello *Shulchan 'Aruch* di Yosef Caro]

6. Flavio Giuseppe [A.XIV.15]

יוסף בן מתתיהו הכהן
ספר מלחמות היהודים עם הרומאים הנבחר בשפת יפת מידי אביר סופרי
קדמוניות ישראל, הבלתן המשיח ושר צבא ה', חקר מגזע הכהנים
הגדולים ונצח ממלכת בית ההשמונאים, הנודע למשגב בכל הארץ נשם
יוסף בן מתתיהו מע"ק ירושלים תוב"ב, ומכונה בשם פלאוויוס יוזיפוס
בכל לשונות חכמי העמים. נעתק בפעם הראשונה לספת עבר צחר
ונמרצה עם הקדמה והערות יקרות ומועילות מאת קלמן שולמן תוצאה
שניה עם הוספת מבוא גדול ותקונים רבים חלק ב. ווילנא: דפוס
האלמנה והאחים ראם, תרמ"ד - 1884

BHB 041536

Flavio Giuseppe
Sefer milḥamôt ha-Yehūdîm 'im ha-Rôma'im . . . Wilna: Vedova e fratelli Romm, 1884

[Ex lib. Univers. Stud. Judaic. Liburn. / והנית בו יומים ולילה]

Ragguagli in altre lingue:

ВОЙНЫ ИУДЕЕВЪ СЪ РИМЛЯНАМИ.

Сочинение Иосифа Флавия,
переведенное Кальманомъ Шульманомъ
на чистобиблейскій языкъ съ примѣчаніями.
Исправленное издание съ Виленскаго изданія 1861 г.
Съ прибавленіями. Часть II. 1884.
[pag. 2:]

Дозволено цензурою. -- 5 Сентября 1883 г. Бильна.
БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулочъ домъ N° 2631.

[Flavio Giuseppe, *Bellum Iudaicum*; libera traduzione in ebraico di Kalman Shulman da quella tedesca di H. Porat, *Des Flavius Josephus Geschichte des Jüdischen Krieges*, Stuttgart 1856. Quella in oggetto è la seconda edizione: rispetto alla prima, del 1861-62, presenta correzioni varie e l'aggiunta di un'introduzione]

7. Flavio Giuseppe [A.XVII.25]

יוסף בן מתתיהו הכהן
ימי עם עולם הוא ספר קדמוניות היהודים. יכיל דברי ימי היהודים
מקדם קדמתם עד שממות בית מקדשנו והריסות ארץ קדשנו על ידי
הרומאים. חבר ... בידי ... יוסף בן מתתיהו ז"ל >המכונה בשם
פלאוויוס<. ונעתק בפעם הראשונה על טהרת לשון הקדש עם מבוא
והערות נחוצות מאת קלמן
שולמאן ... (ספרים א-ד). / ווילנא: האלמנה והאחים ראם, תרמ"ז -
1886

BHB 041534

Flavio Giuseppe

Yemê 'am 'ôlam hû' sefer qadmônîôt ha-Yehûdîm . . . [libri I-IV].
Wilna: Witwe u. Gebrüder Romm, 1886

Ragguagli in altre lingue:

ІЕМЕЇ АМЪ ОЛАМЪ.

Древности евреевъ по Иосифу
Флавію въ еврейскомъ переводѣ отъ К. Шульмана. 1886.
[pag. 2:]

Дозволено цензурою. -- 20 Мая 1886 г. Бильна.
БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулочъ домъ N° 325/2631.

[Flavio Giuseppe, *Antiquitates Iudaicae*, libri I-IV; versione ebraica di Kalman Shulman]

8. Flavio Giuseppe [A.XVII.26]

Analogo al precedente

9. Ginzburg [C.VI.22]

גינצבורג, מרדכי אהרן בן יהודה אשר
הצרפתים ברוסיה הוא דברי ימי שנת תקע"ב, תקע"ג. על פי סופרי
אמונים, אשר רשמו את הדברים בכתב אמת, זכרון לדור אחרון, מאת
מרדכי אהרן גינצבורג... תוצאה שניה ... ווילנא: תרי"ג 1842
BHB 020860

Guenzburg, Mordekai Aharon

Ha-Šarfatîm be-Rûssîa ' . . . (1812-1813). Wilna: Vedova e fratelli
Romm, 1884

[*I Francesi in Russia. Cronaca dell'anno 1812 1813*: si tratta della
seconda edizione dell'opera di Guenzburg (1795-1846); la prima è del
1842: cfr. BHB 020860]

10. Mezah (Segal) [C.VI.23]

מזה, יהושע בן חיים הלוי
גן פרחים; בו יבואו פרחים ושושנים... מגדולי הרבנים, משכילים
ומאמינים ... אריתי ולקטתי אני יהושע בן חיים הלוי מייזאח ...א.

ווילנא; דפוס יהודא ליב מ״י, תרמ״ב-1881
BHB 055587

Mezah (Segal), Yehoshua ben Chaiim ha-Levy
Gan perahim ... [vol. 1] / Wilna: Yehudah Leib, 1881

Ragguagli in altre lingue:

ГАНЪ ПЕРАХИМЪ. Цвѣтник.
Сочиненіе О. Мейзаха. БИЛЬНА.
Въ типографіи Л.Л. Маца, на квасномъ переулкѣ, домъ III.
Кисина N° 1195/6. 1881 г.
[pag. 2:]
Дозволено Цензурою. 4 Августа 1881 г. БИЛЬНА.

[*Giardino di fiori*: opera antologica di Y. Mezah (1834-1917). È composta di tre volumi; quello in oggetto è il primo, mentre gli altri furono pubblicati rispettivamente nel 1890 e nel 1891]

11. Philippon [A.XIX.42]

פיליפפון, לודוויג בן משה
יעקב טיראדא ... ; ספור קורות יסוד המעלה לישוב היהודים הספרדים
בהולאנדיא. להחכם ד' פהיליפזאהן, [תרגום ע״י שמואל יוסף פינץ]
ווילנא: דפוס שמואל יוסף פינץ, אברהם צבי ראזענקראנץ, מ״מ
שריפטזעטצער, תרל״ה - 1881
BHB 068419

Philippon, Ludwig ben Moshe
*Ya'aqov Tyr'ado'. Sippur qôrôt yesôd ma'alê le-yišiv ha-Yehûdîm
ha-sefaradîm be-hôla'ndya'. Ba-derek ha-sippur ba-lašôn 'aškena-
zîl. Wilna: Pyn, Rosencrantz, Schriftsetzer, 1881*

[Tit. or.: *Jakob Tirado. Geschichtlicher Roman aus der zweiten
Haelfte des sechszehnten Jahrhunderts*, Leipzig 1867. Quella in og-
getto è una ristampa dell'edizione ebraica del 1874: cfr. BHB 068418.
Philippon (1775-1814) propose, con quest'opera, una biografia ro-

manzata di Ya'aqov Tirado (m. 1620/21), ebreo portoghese vissuto in
Olanda tra la fine del XVII sec. e gli inizi del XVIII. Tirado, che pra-
ticò il commercio, fu noto anche con il nome di Gammez Lopes da
Costa]

12. Shulman [C.VI.6]

שולמאן, קלמן בן ירוחם פישל
ספר דברי ימי עולם; יכלכל תולדות בני האדם והעתים ... מימות עולם,
תולדות החכמות והמדעים וחרשת המעשה, תולדות בני ישראל מימי
החשמונאים עד היום הזה, תולדות גדולי ישראל ... ותולדות ההשכלה
בישראל מימי ... משה בן מנחם ז״ל עד ימינו אלה. מאסף מבחירי
החכמים והסופרים ... על ידי קלמן שולמאן. חלק ג. ווילנא: דפוס
והוצאות האלמנה והאחים ראם, תרכ״ט - 1869
BHB 082111

Shulman, Kalman
Sefer divrê yemê 'ôlam . . . heleq šelîšî [III]. Wilna: Vedova e
fratelli Romm, 1869

Ragguagli in altre lingue:

ДИВРЕЙ ЕМЕЙ ОЛАМЪ т. е. Всеобщая Исторія составленная
Кальманомъ Шульманомъ.
Томъ III.
БИЛЬНА. Въ типографіи Р. М. Ромма. 1868.
На Жмудскомъ переулкѣ въ собственныхъ домахъ
подъ N°N° 327 и 328.

[*Storia del mondo*, di K. Shulman (1821-1899). L'opera è composta
di nove volumi. Per i rimanenti: I: Samuel Josef Pyn, Abraham Zevi
Rosencrantz, 1867; II: Josef Reuben Romm, 1868; IV: Vedova e
fratelli Romm 1876; V: Vedova e fratelli Romm, 1876; VI: Vedova e
fratelli Romm, 1879; VII: Vedova e fratelli Romm, 1880; VIII:
Vedova e fratelli Romm, 1883; IX: Vedova e fratelli Romm, 1884]

13. Shulman [C.VI.7]

שולמאן, קלמן בן ירוחם פישל
 ספר דברי ימי עולם; יכלכל תולדות בני האדם והעתים ... מימות
 עולם, תולדות החכמות והמדעים וחרשת המעשה, תולדות בני ישראל
 מימי החשמונאים עד היום הזה, תולדות גדולי ישראל ... ותולדות
 ההשכלה בישראל מימי ... משה בן מנחם ז"ל עד ימינו אלה. מאסף
 מבחירי החכמים והסופרים ... על ידי קלמן שולמאן. חלק ה. ווילנא:
 דפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם, תרכ"ט - 1869
 BHB 082111

Shulman, Kalman
Sefer divrê yemê 'ôlam . . . heleq hamîšî [V]. Wilna: Vedova e fra-
 telli Romm, 1868

Ragguagli in altre lingue:

ДИВРЕ ЕМЕ ОЛАМЪ. Всеобщая Исторія. Томъ V.
 Съ Виленскаго изданія 1879 г. Составиль К. Шульманъ. 1886
 [pag. 2:]
 Дозволено Цензурою. -- 21 Іюня 1886 г. Бильна.
 БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
 Жмудскій переулочъ собст. домъ N° 325/2631.

[Cfr. precedente]

14. Shulman [A.XVIII.3]

שולמאן, קלמן בן ירוחם פישל
 ספר תולדות חכמי ישראל יכלכל תולדות חכמינו... תולדות ספריהם...
 ותולדות הליטעראטור העברית בכלל מימי התקופה הראשונה ברבנות
 עד ימי הדור האחרון הזה [! למעשה לא הגיע אלא עד שנת רנ"ה], מאת
 קלמן שולמן, חלק ב. ווילנא: דפוס האלמנה והאחים ראם, תרל"ד -
 1873
 BHB 082137

Shulman, Kalman
Sefer tôledôt hakmê Yiśra'el . . . heleq šenî [II]. Wilna: Vedova e

fratelli Romm, 1873

[*Genealogie dei savi d'Israele*; l'opera è composta di quattro volumi;
 manca qui il primo, del 1872. Si ebbero ristampe complessive nel
 1884, 1911, 1913]

15. Shulman [A.XXIV.10]

שולמאן, קלמן בן ירוחם פישל
 ספר תולדות חכמי ישראל יכלכל תולדות חכמינו... תולדות ספריהם...
 ותולדות הליטעראטור העברית בכלל מימי התקופה הראשונה ברבנות
 עד ימי הדור האחרון הזה [! למעשה לא הגיע אלא עד שנת רנ"ה], מאת
 קלמן שולמן, חלק ג. ווילנא: דפוס יהודה ליב מייץ, תרל"ד - 1873
 BHB 082137

Shulman, Kalman
Sefer tôledôt hakmê Yiśra'el . . . heleq šelîšî [III]. Wilna: Yehudah
 Leib, 1873
 [Nota manoscritta: Servi Amleto]

Ragguagli in altre lingue:

ТОЛДОТЪ ХАХМЕ ИСРАЕЛЬ.
 Біографія Еврейскихъ литераторовъ.
 Томъ III. Сочиненіе К. Шульмана.
 Съ виленскаго изданія 1879. года.
 [pag. 2:]
 Дозволено цензурою. -- 11 Ноября 1883 г. Бильна.
 БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
 Жмудскій переулочъ дома N° 2631. 1884.

[Cfr. precedente]

16. Shulman [A.XVIII.2]

שולמאן, קלמן בן ירוחם פישל
 ספר תולדות חכמי ישראל יכלכל תולדות חכמינו... תולדות ספריהם...

ותולדות הליטעראטור העברית בכלל מימי התקופה הראשונה ברבנות
עד ימי הדור האחרון הזה [! למעשה לא הגיע אלא עד שנת רנ"ה], מאת
קלמן שולמן, חלק ד. ווילנא: דפוס יהודה ליב מייץ, תרל"ט - 1878
BHB 082137

Shulman, Kalman
Sefer tôledôt ĥakmê Yiśra'el . . . ĥeleq revī'î [IV]. Wilna: Yehudah
Leib, 1878

Ragguagli in altre lingue:

СЕФЕРЪ ТОЛДАТЪ ХАХМЕ ИСРАЕЛЬ.
т.е. Биографія Еврейскихъ Знаменитыхъ литераторовъ.
Сочинение К. Шульмана.
Томъ IV.
БИЛЬНА. Въ типографіи Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулкъ въ домахъ N°N° 327 и 328. 1878.
[pag. 2:]
Дозволено Цензурою 9 Августа 1878 года. БИЛЬНА.

[Cfr. precedente]

17. Shulman [B.XVIII.25]

Analogo al precedente

18. Talmud Bavli [C.V.1]

מסכת חולין מן תלמוד בבלי עם פירוש רש"י ותוספות ופסקי תוספות
ורבינו אשר ופסקי הר"אש ופירוש המשניות מהרמ"בם זצ"ל ... וילנא:
אברהם צבי ראזענקראנץ, מ"מ שריפטזעטצער, תרס"ג - 1903

*Masseket Ĥullîn min Talmûd Bavlî 'im pîrûš rš'y we-tôsafôt ū-
fisqê tôsafôt we-rabbênû 'Ašer ū-fisqê hr''š* [R. Asher ben Yechezkel]
ū-firûš ha-mišnayôt me-hrm''bm [Maimonide] . . . Wilna: Abraham
Zevi Rosenkrantz, Menachem Mendel Schriftsetzer, 1903

[Ex libris: S. A. Toaff]

Ragguagli in altre lingue:

Талмудъ Вавилонскій. Часть XXV.
БИЛЬНА. Тип. Розенкранца и Шрифтзетцера.
На Лидскомъ переулкѣ домъ N° 2598-13. 1903.
[pag. 2:]
Дозволено Цензурою Варшава 14 Января 1903 г.

[Trattato *Chullin* del Talmud Babilonese, con commenti (*pîrûšîm*),
aggiunte (*tosafot*), giudizi (*pesaqîm*)]

19. Talmud Bavli [C.V.9]

מסכת יבמות מן תלמוד בבלי עם פירוש רש"י ותוספות ופסקי תוספות
ורבינו אשר ופסקי הר"אש ופירוש המשניות מהרמ"בם זצ"ל ... וילנא:
אברהם צבי ראזענקראנץ, מ"מ שריפטזעטצער, תרס"ג - 1903
*Masseket Yevamôt min Talmûd Bavlî 'im pîrûš rš'y we-tôsafôt ū-
fisqê tôsafôt we-rabbênû 'Sšer ū-fisqê hr''š* [R. Asher ben Yechezkel]
ū-firûš ha-mišnayôt me-hrm''bm [Maimonide] . . . Wilna: Abraham
Zevi Rosencrantz, Menachem Mendel Schriftsetzer 1903
[Ex libris: S. A. Toaff]

Ragguagli in altre lingue:

Талмудъ Вавилонскій. Часть X.
БИЛЬНА. Тип. Розенкранца и Шрифтзетцера.
На Лидскомъ переулкѣ домъ N° 2598-13. 1903.
[pag. 2:]
Дозволено Цензурою 14 Февраля 1902 г. Варшава.

[Trattato *Yevamot* del Talmud Babilonese, con commenti (*pîrûšîm*),
aggiunte (*tosafot*), giudizi (*pesaqîm*)]

20. Tefillot; Siddur [C.XVIII.33]

סדור שפה ברורה החדש כולל תפילות לכל השנה כמנהג אשכנז

באותיות גדולות מאוד עם דגשים ומתגים להורות הנגינות שמקומן
מלעל והדפסנו התפלות כסדרן. ווילנא: ראם, תרצ"ה - 1935

Siddûr safah berûrah ha-hodeš kôlel tefillôt le-kol ha-šanah ke-minhag 'aşkenaz be-'ôfîôt gedôlôt me'ôd 'im degašîm, û-metagîm le-hôr'ôt ha-neginôt še-meqôman mille'el we-hidpasenû ha-tefillôt ke-sidran. Wilna: Romm, 1935

Raggugli in altre lingue:

[pag. 2:]

Made in Poland Published by „Rom“. A/S. Wilno.
Drukarnia „Rom“, Wilno, Cerkiewna N° 2. 1935.

[Libro di preghiere di rito ashkenazita]

21. Tefillot [A.XIX.31]

סדר תפלה עם תורה אור ועם שערי תפלה סדר תפלות לכל השנה על פי
נוסח האר"י אשר הפליא לעשות ... שניאור זלמן ... ועוד לו חלק שני
הכולל כל הענינים שלא היו בסדורים הראשונים ... עם שערי תפלה
שערים למתצוא דברי חפץ שבחלק הראשון ... ועם דרך החיים ונתיב
החיים עם הוספות בנהד"ח לפנים ... על ידי ... אברהם דוד לאוואט ...
ווילנא: דפוס האלמנה והאחים ראם, תרנ"א - 1891

Seder tefillah 'im Tôrah 'ôr we-'im Še'arê tefillah seder tefillôt le-kol ha-šanah 'al pî nôsaḥ h'r'y [R. Isaac Luria] 'ašer hiflî' la-'asôt ... Šnê'ûr Zalman ... we'ôd lô ḥeleq šenî ha-kôlel kol ha-'inîanîm še-lo' hayû ba-siddûrîm ha-ri'šônîm ... 'im Še'arê tefillah še'arîm limšô' divrê ḥefeš še-ba-ḥeleq ha-ri'šôn ... we'im Derek ha-ḥayyim û-Netîv ha-ḥayyim 'im hōsafôt be-nih''h 'al ha-nidfas le-fanîm ... 'al yedê ... 'Avraham Dawid [ben Yehuda Leib] Lawaṭ ... Wilna: Vedova e Fratelli Romm, 1891

Raggugli in altre lingue:

Сеферъ Топо Оръ. Молитвенникъ.

Часть I. 1891

[pag. 2:]

Дозволено цензурою. -- 6 Апрелья 1890 г. Киевъ
БИЛЬНА. Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулочъ собст. домъ N° 328.

[Libro di preghiere di rito ashkenazita e conforme alle tradizioni di Isaac Luria (1534-1572) e Shneur Zalman (1745-1813)]

**Lithuanian printed books in the Talmud Torah Library in Leghorn:
Vilnius**

Alessandro Catastini (Pisa)

This article deals with Hebrew books printed in Vilnius hitherto found by the Author during a work of cataloguing in the library of the Talmud Torah of Leghorn (Livorno). A list of these books is given, with Hebrew original titles, a shortened transcription of them and other informations.